

Источники и литература:

1. Резниченко Е. Различные схемы приобретения «первички»: Как купить жилье с наименьшими рисками. Путеводители : [Электронный ресурс] / Е. Резниченко. – Режим доступа : http://www.prostobank.ua/zhile_v_kredit/putevoditeli/razlichnye_shemy_priobreteniy...
2. Орлов М. Целевые облигации – далеко не идеальный инструмент : [Электронный ресурс] / М. Орлов. – Режим доступа : http://www.prostobank.ua/zhile_v_kredit/stati/tselevye_obligatsii_daleko_ne_idealny...
3. Задерей Н. Финансирование строительства: украинские реалии : [Электронный ресурс] / Н. Задерей. – Режим доступа : http://www.prostobank.ua/zhile_v_kredit/stati/finansirovanie_stroitelstva_ukrainskie_...

Куземко Н.В.**УДК 338.242:336.717****ІНДИКАТИВНА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ РОЗВИТКУ
БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ**

Постановка проблеми. Підґрунтям ефективного функціонування банківського сектору є стабільна та надійна ресурсна база. Банківські фінансові ресурси перебувають у постійному русі, тому питання їх формування і розподілу постає досить часто. Управління портфелем банківських ресурсів повинно спиратись на глибокий та змістовний аналіз, направлений на оцінку актуального стану та перспектив подальшого розвитку, що особливо важливо в сучасних умовах економічної нестабільності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема ефективного аналізу портфеля банківських ресурсів на сьогоднішній день є відносно новою та малодосліджуваною. Хоча науковці розробляли певні механізми та підходи щодо методів та інструментів фінансового аналізу, однак зазвичай вони не враховують тенденції розвитку зовнішнього середовища, що є важливим елементом у процесі стратегічного управління. Серед учених, що вивчали це питання А.А. Пересада [1], А.А. Міцель та О.В. Каштанова [3], А.В. Зикіна, О.Н. Канев, С.Б. Огородніков [4], Г.Ф. Смалюк [5] і А. А. Первозванський [6,7].

Банківський сектор відіграє провідну роль на фінансовому ринку. В аспекті нещодавньої фінансової кризи, важливим виявилось питання упередження кризових ситуацій та дій негативних чинників на фінансову систему та зокрема на банківський сектор. Це можливо за умови ефективного механізму аналізу та оцінки стану розвитку банківського сектору, на основі якого коригувався б алгоритм управління з метою нівелювання впливу негативних чинників – це обумовлює **важливість та актуальність** даного дослідження.

Метою даної роботи є розробка такої методики аналізу портфеля банківських ресурсів, яка дозволила б з'ясувати фази економічного розвитку банківської системи упродовж 2006 – початку 2010 років, і визначити показники-індикатори, які сигналізували б про можливість її переходу із однієї фази економічного циклу у іншу. Структура таких індикаторів дозволить своєчасно підготуватись до наслідків переходу, або ж упередити їх завчасно.

Виклад основного матеріалу. Запропонована методика аналізу портфеля банківських ресурсів у якості інформаційної бази використовує систему статистичних даних та розрахованих коефіцієнтів – показників фінансової діяльності банківської системи, і проходить у наступній послідовності:

1. *Визначення тематики дослідження.*

У якості окремої сторони аналізу може бути прибутковість портфеля ресурсів, ефективність реалізації залучених ресурсів і т.п.. У даній роботі ми будемо досліджувати загальну та структурну динаміку обсягів портфеля ресурсів банку.

2. *Збір попередньої та поточної статистичної інформації про обсяги та тенденції зміни обсягів складових портфеля банківських ресурсів.*

Для аналізу портфеля банківських ресурсів ми будемо використовувати статистичну інформацію, представлену Національним банком України [8]

3. *Оцінка результатів формування портфеля банківських ресурсів у розрізі окремих її аспектів.*

Для цього рекомендується використовувати горизонтальний (трендовий) метод, який базується на вивченні динаміки окремих показників портфеля банківських ресурсів у часі. У ході використання даного методу розраховуються темпи росту (приросту) окремих показників за ряд періодів та виявляються загальні тенденції їх зміни (тренда). Додаткового за допомогою вертикального (структурного) методу аналізу кожного джерела банківських ресурсів, визначається динаміка його часової, ліквідної, клієнтської та ін. структури [1].

Важливим методом аналізу на даному етапі є R-аналіз (аналіз фінансових коефіцієнтів), який базується на розрахунку співвідношення різних абсолютних показників портфеля банківських ресурсів. У процесі застосування даної системи аналізу, визначаються різноманітні відносні показники та їх вплив на стан банківської системи. Коефіцієнти можуть мати різний характер, в залежності від якісних характеристик джерела ресурсу.

Для аналізу портфеля банківських ресурсів ми виділили період 2006 – 2010 років і аналізували основні показники банківського сектору: дані про операції на міжбанківському ринку, депозитні операції, рух іноземних залучень у банківській сфері, структуру статутного капіталу банку [9].

4. *Виділення основних фаз економічного розвитку*

На основі розрахованих у пункті 3 результатів та їх графічному відображенню, за допомогою порівняльного аналізу виділяємо основні фази розвитку банківського сектору. Порівняльний аналіз полягає

у порівнянні отриманих результатів протягом розглядуваного періоду, і виділенню фаз, де ці показники суттєво змінюють своє значення. Таку точку вважатимемо «критичною», яка фіксує межу переходу від однієї фази до іншої.

Зазвичай окремих коефіцієнтів не може дати чіткого уявлення про стан економіки або окремого її сектору. Тому необхідно розглядати групу коефіцієнтів та показників, і виявити критичні точки за кожним із них, у результаті чого визначити загальний (усереднений) поділ розглядуваного проміжку часу на окремі економічні фази розвитку.

У результаті проведених попередньо було виділено чотири фази економічного розвитку: фаза стрімкого економічного росту (2006 рік), фаза економічного розвитку (2007 рік), передкризова економічна фаза (з першого по третій квартал 2008 року), фаза кризи та спаду економіки (з четвертого кварталу 2008 року по перший квартал 2010 року).

Зведений огляд основних показників у розрізі визначених фаз економічного розвитку, що розглядалися протягом аналізу наведено у таблиці 1.

Таблиця 1. Динаміка середніх показників динаміки залучених банківських ресурсів у розрізі фаз економічного циклу.

Показник	Фаза стрімкого росту	Фаза розвитку	Передкризова фаза	Фаза кризи та спаду
Щомісячний приріст потоку МБК	7,48%	7,26%	6,22%	-4,02%
Оборотність депозитних вкладень	21,90%	21,45%	29,09%	24,92%
Тривалість одного обороту (дні)	140,78	142,74	109,79	124,13
Рівень осідання депозитних вкладень	11,73%	16,20%	8,08%	-0,41%
Коефіцієнт використання залучених депозитів	135,98%	141,68%	100,33%	88,71%
Коефіцієнт трансформації депозитів	5,67%	-3,81%	20,37%	18,35%
приріст зовнішніх кредитів	23,47%	21,77%	10,81%	-6,06%
приріст короткострокового зовнішнього боргу	21,27%	16,36%	3,22%	-14,30%
Частка банківських активів, що контролюються іноземним капіталом,	стрімко зростає	стрімко зростає	практично не зростає	повільно зростає
Частка іноземного капіталу у статному капіталі банків	стрімко зростає	стрімко зростає	практично не зростає	спадає
Випуск ОВДП для збільшення статного капіталу банків	відсутній	відсутній	відсутній	активно зростає

Після того як визначено межі економічних фаз, необхідно розрахувати зведений показник, що характеризував би кожен економічну фазу і за допомогою якого відбувся б остаточний поділ розглядуваного проміжку часу на фази економічного циклу. Його розрахунок спирається на вже отримані на третьому кроці коефіцієнти та показники структурного та трендового методів, а також на якісні характеристики, які не мають статистичного вираження. Для цього необхідно кількісні показники нормалізувати – тобто звести до однієї шкали вимірювання, а якісним надати оцінку за вибраною кількісною шкалою експертним шляхом.

Якщо виділено m економічних фаз, для яких визначено n кількісних показників та k якісних характеристик, то для t -ої економічної фази зведений характеристичний показник f_t розраховується наступним чином:

$$f_t = \sum_{i=1}^n a_i^t + \sum_{j=1}^k b_j^t$$

$$t = \overline{1, m}; i = \overline{1, n}; j = \overline{1, k} \quad (1)$$

де: a_i^t - значення i -го нормалізованого кількісного показника у фазі t , b_j^t - бальна оцінка j -ої якісної характеристики у фазу t .

Характеристичний показник можна розраховувати середній на кожен окрему фазу, а можна розраховувати для кожної фази його мінімальне та максимальне значення. У такому випадку ми матимемо проміжки значень характеристичного показника для кожної економічної фази.

На основі даних таблиці 1 ми можемо розрахувати зведений характеристичний показник економічних фаз за допомогою формули (1). У результаті ми отримали наступні результати (рис. 1)

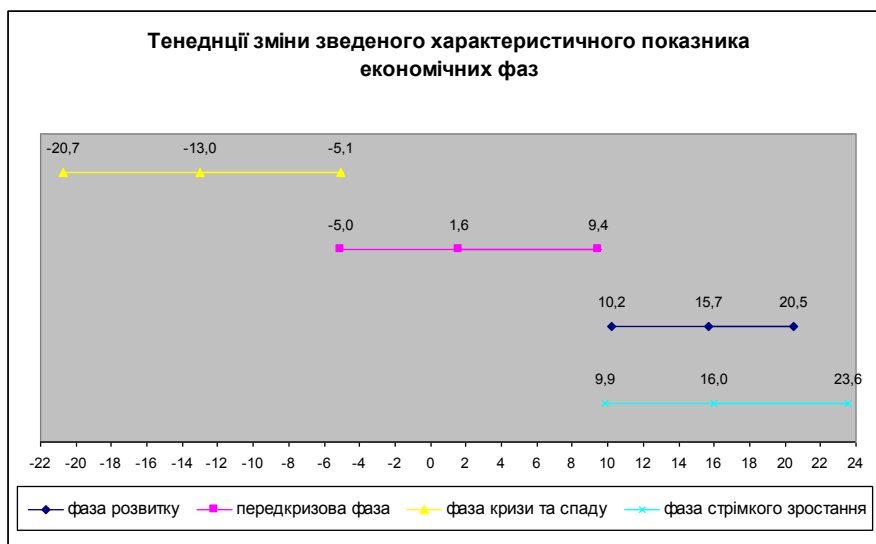

Рис. 1. Тенденції зміни характеристичного показника (f_t) у розрізі економічних фаз.

Як видно з рисунку 1, зведений характеристичний показник має приблизно однакові значення у фазу стрімкого зростання (2006 рік) і фазу стабільного розвитку (2007 рік). Це пояснюється подібністю окремих показників, наведених вище, у ці стадії розвитку. Тому буде доцільним у подальшому об'єднати ці дві фази у одну, та розглядати їх разом. У такому випадку матимемо наступний розподіл економічних фаз та відповідні значення зведеного економічного показника (табл. 2).

Таблиця 2. Значення зведеного характеристичного показника (f_t) у розрізі фаз економічного розвитку.

Фаза економічного розвитку	Показник	f_t
2006-2007 - фаза зростання та розвитку	Середнє значення	15,8
	Максимум	22,0
	Мінімум	10,0
2008Q1-Q3 - передкризова фаза	Середнє значення	1,6
	Максимум	9,4
	Мінімум	-5,0
2008Q4-2010Q1 - криза та спад	Середнє значення	-13,0
	Максимум	-5,1
	Мінімум	-20,7

5. Визначення індикаторів переходу від однієї економічної фази до іншої, їх кількісних меж та усереднених значень

Індикатори визначаються методом інтегрального аналізу. Тобто індикатор розраховується за допомогою сукупності статистичних даних, або ж сукупності коефіцієнтів. У іншому випадку, один індикатор може складатися із двох показників, які необхідно розглядати одночасно. Даний етап аналізу потребує застосування специфічних методів фінансового аналізу з огляду на якісні характеристики джерела ресурсу. Наприклад, для довгострокових фінансових ресурсів можна застосувати метод фінансового гірингу, в той час як для короткострокових ресурсів його не використовують. Короткострокові ресурси можна розглядати як потік, у такому разі необхідно розглядати систему короткострокових ресурсів як систему масового обслуговування. Тоді можна проводити аналіз, розраховуючи відповідні показники, що характеризують потік і вже на їх основі визначати індикатори.

У ході третього кроку ми з'ясували, що серед основних джерел банківських фінансових ресурсів були виділені міжбанківські кредити (МБК), депозитні ресурси та іноземні кредити. Індикатори розраховувались спираючись на дані про рух та тенденції змін цих фінансових потоків. МБК виконують в основному функцію нормативно-організаційну, для підтримки ліквідності банківської установи. Потреба у них є постійною, але спрогнозувати її у довгостроковій перспективі досить складно. Тому міжбанківські кредити ми розглядали як потік фінансових ресурсів у часі, який обслуговує система банківських установ. Тоді відповідно ринок міжбанківських кредитів представляв собою систему масового обслуговування.

Для визначення індикаторів на основі даних про депозитні та іноземні кредитні ресурси, ми використали метод гірингу, оскільки ці ресурси мають переважно довгостроковий характер. У широкому розумінні у банківському секторі, гіринг – це співвідношення розміру позикового капіталу, за яким нараховуються відсотки, і акціонерного або власного капіталу. Однак дуже часто необхідно дослідити кожне джерело залучення ресурсів окремо, дати оцінку впливу зміни його співвідношення до власного капіталу на величину вартості розглядуваного джерела ресурсу, щоб зрозуміти: у яких межах коливання його долі є припустимим за вартісним характером. Тому ми визначили значення долі залученого ресурсу у період стабільного розвитку, спаду та кризи економіки. У результаті проведених розрахунків отримали наступні результати (таблиця 3).

Перші три індикатори характеризують стан ринку міжбанківських кредитів: питома вага потоку МБК від загального обсягу зобов'язань, питома вага потоку МБК у валюті балансу та відношення інтенсивності потоку МБК до статутного капіталу. Наступна група індикаторів зосереджена на ринку депозитних ресурсів. Першим є депозитний гіринг. Межі депозитного гірингу для кожної фази чітко не виражені, особливо зважаючи на те, що у фазу кризи та спаду економіки розмах депозитного гірингу становить від 2,84% до 4,47%. Тому доцільно досліджувати індикатор депозитного гірингу в парі з вартістю депозитів. Якщо у розрахунках брати величину залишків за депозитами на рахунках, то функція депозитного гірингу буде опуклою вгору, тому нарощення залишків на депозитних рахунках до певної позначки (критичної точки функції депозитного гірингу) супроводжується зростанням вартості депозитів, але при досягненні величини залишків певної точки (де функція досягає максимуму), величина вартості депозитів починає спадати.

Таблиця 3. Значення фінансових індикаторів у розрізі фаз економічного циклу.

Індикатор	Показник	Фаза розвитку	Передкризова фаза	Фаза кризи та спаду
Питома вага потоку МБК від загального обсягу зобов'язань	межі	47-57%	65-83%	17-44%
	середньозважена величина	53,83%	73,73%	27,53%
	рекомендований рівень [1]	25-40%		
Питома вага потоку МБК у валюті балансу	межі	41-51%	57-73%	15-38%
	середньозважена величина	47,57%	64,80%	23,85%
	рекомендований рівень [1]	20-35%		
Відношення інтенсивності потоку МБК до статутного капіталу	межі	552-702%	750-909%	102-427%
	середньозважена величина	656,11%	833,50%	222,52%
	рекомендований рівень [1]	не більше 600%		
депозитний гіринг	межі	3,41-4,33%	3,68-4,34%	2,84-4,47%
	середньозважена величина	3,76%	4,10%	3,60%
Вартість депозитів	межі	8,42-9,73%	10,73-12,5%	11,45-16,11%
	середньозважена величина	911,48%	1156,47%	1316,61%
депозитний гіринг (за залишками)	середньозважена величина	407,57%	376,47%	277,66%
	межі	385,41-418,46%	371,96-380,81%	261,92-283,02%
	критична точка	304,72%		
зовнішній гіринг	межі	191-224%	218-222%	185-251%
	середньозважена величина	212,93%	220,90%	225,13%
Середньозважена вартість зовнішніх кредитів	межі	2,59-3,39%	5,26-11,23%	2,43-23,62%
	середньозважена величина	289,53%	745,53%	877,62%
доля зовнішнього боргу у зобов'язаннях	межі	26-29%	30-31%	31-39%
	середньозважена величина	28,06%	30,43%	34,92%

Наступна група індикаторів стосується зовнішніх кредитних залучень. Аналогічно до ринку депозитних ресурсів, ми розглядали індикатор зовнішнього гірингу на фоні зміни вартості зовнішніх кредитів. Додатковим індикатором ринку зовнішніх кредитів є доля зовнішнього боргу у зобов'язаннях.

Необхідно зазначити, що немає однозначно оптимального значення індикатора. Все залежить від мети управління банківською системою, а також від значень інших індикаторів. Тому необхідно розглядати індикатори комплексно та структурно, щоб чітко виявити та вчасно передбачити момент переходу із однієї фази в іншу, а також для того, щоб визначити актуальний стан розвитку банківської системи. З цією метою необхідно провести розрахунки за наступним алгоритмом:

1. Розрахувати актуальні значення індикаторів і визначити до якої економічної фази кожний індикатор попадає.

Якщо фактичне (актуальне) значення i -го індикатора у j -у фазу розвитку (I_i^{jf}) знаходиться у межах від мінімального до максимального значення у відповідну фазу розвитку, то індикатор потрапив у область значень j -ої фази, у іншому випадку – не потрапив.

2. Для тих фаз розвитку, у область значень яких розрахований індикатор потрапив, розрахувати відхилення актуального фактора від фазового середньозваженого значення, тобто:

$$\beta_i^j = |I_i^j - I_i^{jf}|,$$

де: I_i^j - середньозважене значення i -го індикатора у j -ій фазі розвитку

β_i^j - відхилення i -го актуального індикатора у j -у фазу розвитку від відповідного середньозваженого індикатора

3. Визначити мінімальне відхилення нинішнього i -го індикатора від відповідного йому середньозваженого значення у розрізі розглядуваних фаз економічного розвитку, а саме:

$$\min \beta_i^j = \min_j |I_i^j - I_i^{jf}|$$

4. Ідентифікувати отримані на попередньому кроці мінімальні значення для кожного індикатора із відповідною фазою і визначити на яку із фаз припадає найбільша їх кількість. Ця фаза і вважається характерною для нинішньої економічної ситуації.

За допомогою запропонованого алгоритму ми визначили індикатори розвитку банківської системи за період трьох останніх кварталів 2010 року. Згідно показників групи індикаторів МБК, банківська система знаходиться у стані кризи та спаду, при цьому її стан погіршився у порівнянні із минулими показниками. Індикатори депозитного гірингу мають аналогічну тенденцію і свідчать про кризовий стан банківської системи, хоча вартість депозитів знаходиться у межах передкризової фази, що свідчить про спад попиту на депозити. Найгірші показники індикаторів зовнішніх залучень. Їх значення гірші ніж у фазу кризи та спаду, однак це свідчить не тільки про наслідки кризи в українській банківській системі, але і про те, що на даний момент іноземні кредитори не зацікавлені у наданні своїх фінансових ресурсів українським банкам.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розрахунок запропонованих індикаторів та ідентифікація актуальної стадії розвитку банківської системи допоможуть при виборі виду управління, його інструментів та методів, а регулювання розрахованих величин дозволить сприяти переходу із однієї фази економічного циклу в іншу. В умовах сучасного стану банківського сектору такі заходи є необхідними та важливими при подоланні економічної нестабільності і якнайшвидшого переходу до фази економічного розвитку та зростання.

Джерела та література:

1. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності : підруч. / А. М. Герасимович. – К. : КНЕУ, 2003. – 599 с.
2. Пересада А. А. Інвестиційний аналіз / А. А. Пересада, С. В. Онікієнко, Ю. М. Коваленко. – К., 2003. – 134 с.
3. Мицель А. А. Об одном алгоритме формирования оптимального портфеля инвестиционных проектов / А. А. Мицель О. В. Каштанова // Экономика и математические методы. – 2001. – № 2. – С. 103-108.
4. Зыкина А. В. Двухэтапная задача стохастического программирования для формирования портфеля ценных бумаг / А. В. Зыкина, О. Н. Канева, С. Б. Огородников // Экономика и математические методы. – 2008. – № 3. – С. 111-116.
5. Смалюк Г. Ф. Моделирование принятия рискованных решений с формирования инвестиционного портфеля : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.03.02 „Економіко-математичне моделювання” / Г. Ф. Смалюк. – Хмельницький, 2003. – 19 с.
6. Первозванский А. А. Прогнозирование и оптимизация на рынке краткосрочных облигаций / А. А. Первозванский, В. Ю. Баринов // Экономика и математические методы. – 1997. – № 4.
7. Первозванский А. А. Оптимальный портфель ценных бумаг на нестационарном неравновесном рынке / А. А. Первозванский // Экономика и математические методы. – 1999. – № 3. – С. 63-68.
8. Грошово-кредитна статистика : [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/Statist/sfs.htm>
9. Шевцова О. Й. Аналіз портфеля банківських ресурсів в аспекті фаз економічного циклу / О. Й. Шевцова, Н. В. Куземко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2011. – № 30. – С. 328-335.

Михальчук Л.В., Крисько Ю.І.

УДК 338

ОПЕРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ВИРОБНИЧОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Постановка проблеми. Перед сучасними виробничими підприємствами постають завдання, суть яких полягає не в мінімізації витрат, а в оптимізації витратного механізму для досягнення поставлених стратегічних цілей.

Актуальність проблеми посилюється тим, що оперативний вибір дій у сфері управління витратами потребує постійного спостереження і зіставлення витрат не лише за окремими продуктами, ринками, клієнтами, але і за всіма операціями і замовленнями, що знижує ефективність традиційних методів управління витратами і обумовлює їх невідповідність потребам керівництва при прийнятті управлінських рішень. У зв'язку з цим необхідність створення і постійного вдосконалення механізму управління витратами потребує пошуку наукових підходів до вибору методів і способів цілеспрямованої дії на процес формування витрат у ході виробництва.

Аналіз останніх досліджень та результатів. Значний внесок у вирішення питань вдосконалення підходів до управління і оптимізації витрат зробили зарубіжні вчені Дж. Вебер, К. Друрі, Х. Купер, Дж. Еванс, Э. Мейр, Т. Стоун і інші, а також вітчизняні: О.І. Амоша, М.Г. Білопольський, Я.Г. Берсуцький, О.В. Войчак, В.М. Гриньова, П.В. Гудзь, Р.Р. Ларін, А.Ф. Павленко, В.А. Ткаченко, А.М. Ткаченко, М.Г. Чумаченко, М.В. Шегда, В.М. Шульга та інші.

Наявність значної кількості наукових розробок свідчить про особливу зацікавленість науковців щодо управління витратами виробничо-господарської діяльності, проте існують проблемні й дискусійні питання оперативного управління витратами, які здебільшого виникають перед промисловими підприємствами в процесі адаптації нових підходів та їх впровадження в практику господарювання. Звідси виникає